

มรดกวัฒนธรรมไทย

มรดกวัฒนธรรมไทย (Thai Cultural Heritage) ได้แก่ สิ่งที่เกิดจากบรรพบุรุษ หรือ สิ่งที่เกิดจากบรรพกาล ซึ่งสิ่งนั้น ๆ นำความเจริญก้าวหน้าให้แก่ชนชาติไทย

คณะกรรมการอำนวยการอนุรักษ์มรดกไทย ได้ให้ความหมายไว้ว่า “มรดกไทยหรือมรดกวัฒนธรรมไทยคือ มรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของความเป็นชาติซึ่งได้แก่ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โบราณสถาน วรรณกรรม ศิลปหัตถกรรม

นาฏศิลป์ และดนตรี ตลอดจนการดำเนินชีวิตและคุณค่าประเพณีต่างๆ อันเป็นผลผลิตร่วมกันของผู้คนในแผ่นดิน ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา” รัฐบาลไทยได้ประกาศให้วันที่ 2 เมษายน ของทุกปี อันตรงกับวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นวันอนุรักษ์มรดกไทย และพระองค์ท่านได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายพระสมัญญานามเมื่อ พ.ศ. 2531 ว่า เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย

องค์เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย
(ภาพจากปก ข่าวสดมภ์ไทย)

บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ได้ออกแบบตราไปรษณียากร ประกาศใช้ในโอกาสพระชนมายุครบ 50 พรรษา วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2548

“...ชาติไทยของเรามีความเจริญด้วยศีลธรรมจรรยา และศิลปวัฒนธรรมครบถ้วนทุกสาขา ที่สืบทอดต่อเนื่องมาแต่บรรพกาล สิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติล้ำค่าและเป็นนิมิตหมายสำคัญอย่างเอก ที่แสดงให้เห็นความเป็นชาติไทยของคนไทย ซึ่งแตกต่างจากชาติอื่นคนอื่น จึงเป็นสิ่งที่คนไทยพึงศึกษาให้เห็นแจ้งถึงคุณค่า และพยายามถนอมรักษาไว้ด้วยความรู้ความสามารถ และความฉลาดรอบคอบ เพื่อมิให้ต้องสูญหายหรือแปรสภาพไปในทางเสื่อม ในการนี้ทุกคนจะต้องทราบแก่ใจโดยตระหนักว่า การศึกษาและรักษาวัฒนธรรมไทย แท้จริงก็คือการจรรโลงรักษาอิสระภาพและความเป็นไทยของชาติไทยและคนไทยแต่ละคนไว้นั่นเอง...”

พระราชดำรัสของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ในพิธีเปิดปีการรณรงค์เพื่อส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมไทย ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ
วันศุกร์ที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๓๗

วันอนุรักษ์มรดกไทย 2 เมษายน พ.ศ. 2548 บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ได้ออกจำหน่ายดวงตราไปรษณียากร ชุดเครื่องแขวนไทย ที่สวยงามแสดงออกถึงภูมิปัญญาไทยที่เป็นมรดกตกทอดมาแต่อดีต ตราไปรษณีย์ชุดนี้มี 4 ดวง

ดวงที่ 1 ภาพพวงอัญญา	ราคา	3	บาท
ดวงที่ 2 ภาพโคมหวด	ราคา	3	บาท
ดวงที่ 3 ภาพวิมานนางฟ้า	ราคา	3	บาท
ดวงที่ 4 ภาพพัดไทย	ราคา	15	บาท

ภาพจากปกวารสารไปรษณียากร ฉบับเดือนเมษายน 2548

การแบ่งประเภทวัฒนธรรม

วัฒนธรรมไทยอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชนชาติไทยนั้นมีมากมายหลายด้านด้วยกัน ท่านผู้รู้ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. **วัฒนธรรมทางภาษา** ทั้งภาษาพูด และภาษาเขียนรวมทั้งที่เขียนเป็นร้อยแก้ว ร้อยกรอง เป็นวรรณกรรม วรรณคดี เป็นต้น

2. **วัฒนธรรมทางวัตถุ** เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องประดับ เครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย อาหาร การกิน ยารักษาโรค วัสดุตกแต่ง เป็นต้น

3. **วัฒนธรรมทางจิตใจ** ได้แก่ ความเชื่อ ศาสนา คติธรรม คำสอน การดำเนินชีวิตประจำวัน การคิด การพูด การแสดงออก ฯลฯ

4. **วัฒนธรรมทางจารีตประเพณี** ได้แก่ ขนบธรรมเนียม และการประเพณีปฏิบัติต่างๆ ในสังคม

5. **วัฒนธรรมทางสุนทรีย์** ได้แก่ ความงาม ความไพเราะ ความประณีต มีหลายด้านทั้งด้านศิลปะ ดนตรี พลศึกษา และอื่น ๆ

ชนชาติไทยเป็นชาติเก่าแก่ชาติหนึ่งซึ่งถือกำเนิดขึ้นในโลกนี้เมื่อใดไม่มีใครรู้แน่ชัด ประวัติศาสตร์ชนชาติไทยโบราณกล่าวว่า เดิมคนไทยตั้งประเทศแถบภูเขาอัลไต ในทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน ครั้นถูกจีนรุกรานต้องถอยร่นลงมาทางใต้ แยกกระแสน้ำขึ้นเป็นหลายก๊กหลายเหล่ากระจัดกระจายอยู่ในประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาวไทยเราซึ่งเรียกกันว่า ไทยน้อย อพยพมาตั้งถิ่นฐานแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยา ขนานนามประเทศตัวเองว่า “ประเทศสยาม” จนกลายมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน นักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่กำลังถกเถียงกันว่า “ชนชาติไทยนั้นไม่ได้อพยพโยกย้ายมาจากไหน แต่ได้ตั้งรกราก ตั้งประเทศอยู่ที่นี้ จนเจริญรุ่งเรืองเรื่อยมาบนดินแดนแห่งนี้” เรื่องนี้

จะจริงเท็จหรือถูกต้องอย่างไรก็คิดค้นกันต่อไป เพราะการคิดก็เป็นวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีสมองมนุษย์ก็ต้องคิด คิดดีมีประโยชน์ก็ทำให้สังคมก้าวหน้าต่อไป ถ้าเมื่อใดมนุษย์หยุดคิดก็คงไม่แตกต่างไปจากสัตว์อื่น ๆ ที่ไม่มีสมอง เมื่อนั้นคงไม่มีประโยชน์อันใด แต่ถ้ามนุษย์กลุ่มใดพวกใดคิดไปในทางไม่ดี คิดในทางตรงข้ามกับผู้อื่น สังคมมนุษย์เหล่านั้นก็จะวุ่นวายหาความสุขไม่ได้

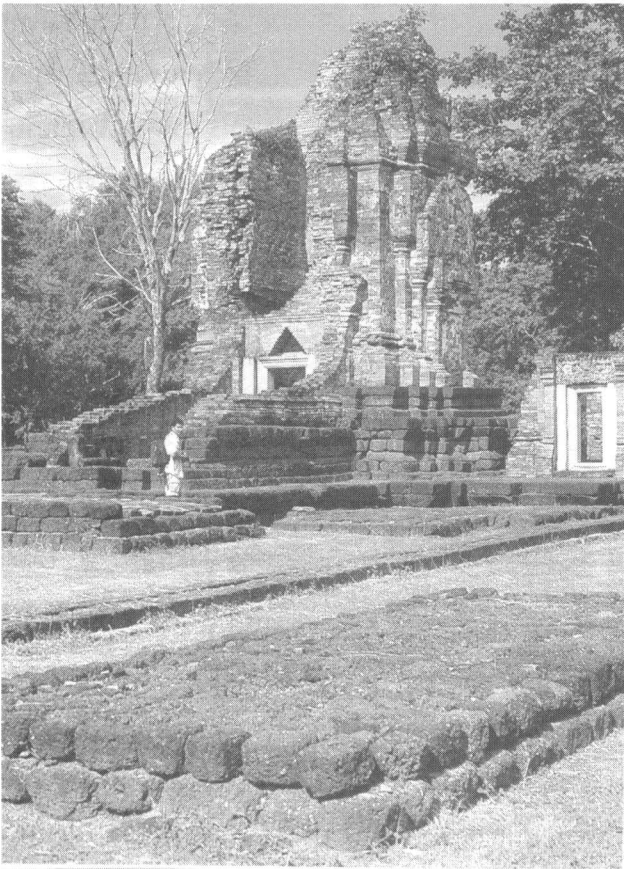
สังคมไทยมีวัฒนธรรมหลากหลาย

แม้ว่าประเทศไทยไม่ได้ประกอบขึ้นด้วยประชาชนหลายเชื้อชาติอย่างบางประเทศ แต่ประเทศไทยก็มีประชาชนหลายวัฒนธรรมประกอบกัน วัฒนธรรมอันหลากหลายเหล่านั้นเป็นเครื่องหมายเป็นจิตวิญญาณที่บ่งบอกถึงความเจริญเติบโตและทิศทางความเป็นไปของแต่ละชุมชน วัฒนธรรมเหล่านั้นจึงมีความสำคัญ การที่สังคมไทยอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่สงบสันติสุขแสดงให้เห็นว่าคนไทยรักใคร่ ประองตอง สমানฉันท์กัน ไม่รังเกียจเคียดจันท์กัน ไม่นำเอาข้อแตกต่างด้านวัฒนธรรมประเพณีมาเปรียบเทียบเหยียดหยามกัน ไม่เหมือนกับหลาย ๆ ประเทศถ้านับถือศาสนาต่างกันก็อยู่ด้วยกันไม่ได้ หรือแม้แต่นับถือศาสนาเดียวกันก็ยังทะเลาะเบาะแว้งกันทั้งนี้เพราะศาสนาบางศาสนาเป็น “ศาสนาสงคราม” จึงก่อให้เกิด สงครามศาสนา ขึ้นระหว่างคนนับถือศาสนาในประเทศเดียวกันก็มี หรือระหว่างประเทศก็มี สาเหตุที่สำคัญก็เพราะบางศาสนามุ่งสอนศาสนาโดยวิธีบิดเบือนเพื่อเบียดเบียนศาสนาอื่นอยู่ตลอดเวลา

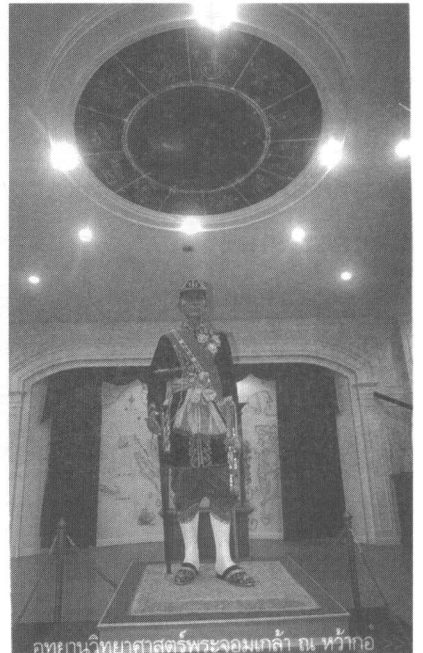
มรดกทางวัฒนธรรมไทยมีมากทั้งที่เป็นวัตถุ, สถานที่, บุคคล และสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุเช่น คำสอน คำพังเพย สุภาษิต จารีต ประเพณี การประเพณีปฏิบัติ วิถีชีวิต ฯลฯ เหล่านี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น

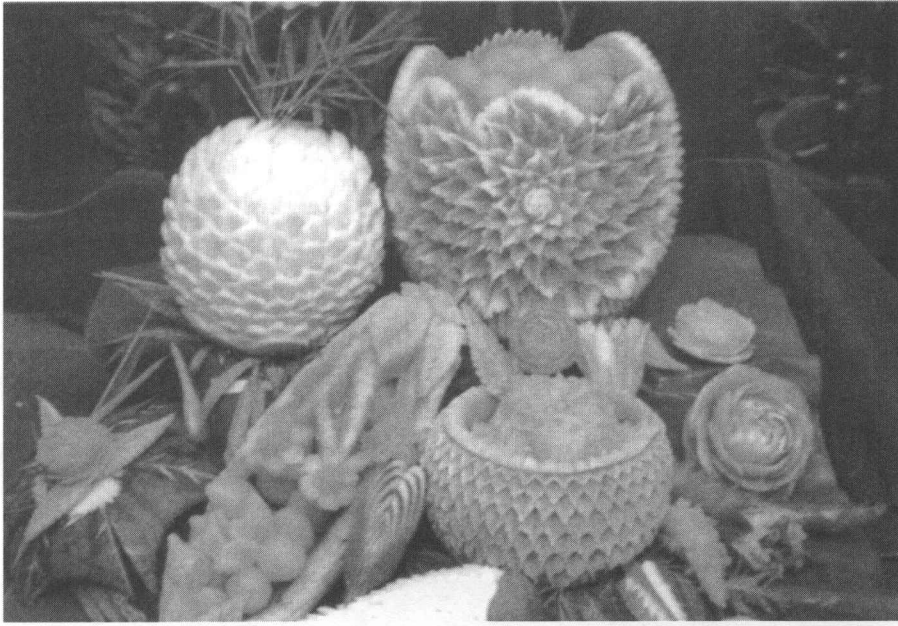
พระที่นั่งรัตนรังสรรค์ จังหวัดระนอง

เมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การแกะสลักผักผลไม้อันวิจิตรประณีต
มรดกวัฒนธรรมด้านอาหาร และโภชนาการ

ดนตรีไทย
มรดกวัฒนธรรมด้านดุริยางคศิลป์

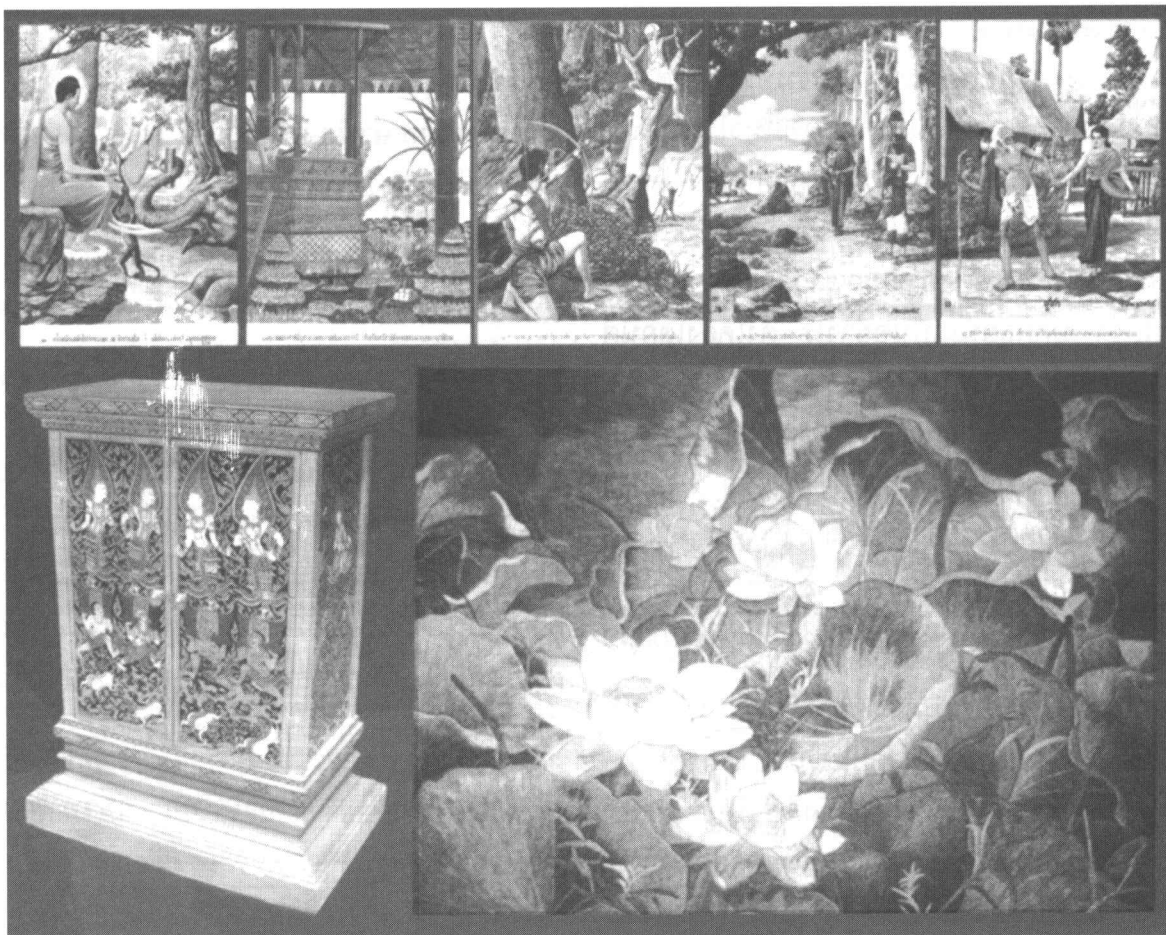
พระพุทธรูป วัดวาอาราม

การรดน้ำขอพรจากผู้สูงอายุ

ทั้งหมดนี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

งานศิลปะและทัศนศิลป์หลากหลายของบรรพศิลป์ไทย นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าควรอนุรักษ์

สิ่งที่ยोगโยให้คนไทยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

สังคมไทยเป็นสังคมพุทธศาสนา มีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ประชากรไทยนับถือพุทธศาสนามากกว่าร้อยละ 94 วิถีพุทธจึงเป็นวิถีชีวิตของคนไทย คนไทยที่ดำเนินชีวิตตามวิถีพุทธจะมีชีวิตที่เรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ยึดถือชีวิตสายกลาง มีระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามคำสั่งสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่เปิดกว้างสำหรับทุกคน นายโรเบิร์ต แบล็ทซ์ฟอร์ด (Robert Blatchford) เขียนไว้ว่า “...ศาสนาพุทธสอนให้คนมีใจกว้าง ให้ความสำคัญเห็นและอยู่ร่วมกับศาสนิกชนอื่น...ลักษณะที่สำคัญของพุทธศาสนา คือ ศาสนานี้ไม่ได้เผยแพร่ไปด้วยคมหอกคมดาบ หากกระจายไปด้วยความ

เมตตาธรรมและความเข้าใจซึ่งกันและกัน แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน ศาสนาพุทธก็สอนให้มีความเมตตาปราณี” นี่ก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งสร้างสมให้สังคมไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมด้านจิตใจอันสูงส่ง และสิ่งเหล่านี้แหละที่ยोगโยให้คนไทยไม่ว่าเชื้อชาติศาสนาใดอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สังคมไทยปรากฏสิ่งต่อไปนี้ทั่วไป

- มีความรักสมัคกลมสามัคคีกัน
- ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน
- มีความเอื้ออาทรต่อกัน
- รักษาระเบียบประเพณีอย่างเคร่งครัด
- ปฏิบัติตามคำสอนศาสนาที่ตนนับถือ ไม่บิดเบือน
- อยู่ในกฎ ระเบียบ กฎหมาย

การแสดงออกด้านวัฒนธรรม

การแสดงออกด้านวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ออกมาสู่สาธารณชนนั้นอาจจะออกมาในรูปแบบต่าง ๆ กัน สำหรับวัฒนธรรมทางด้านจิตใจอาจแสดงออกได้ทั้งสามทางคือ กายกริยา วจีกริยา และ มโนกริยา เมื่อแสดงออกมาแล้วจะสามารถแบ่งบอกได้ว่า บุคคลผู้นั้นเป็นอย่างไร ดังโคลงโลกนิติบทหนึ่งว่า

“ก้านบัวบอกลึกลิ้น   ชลธาร
มารยาทส่อสันดาน   ชาติเชื้อ
ใจดฉลาดเพราะคำขาน   ควรทราบ
หย่อมญาเหี่ยวแห้งเรือ   บอกร้ายแสดงดิน”
(ญา = ญา เพราะต้องเป็นเสียงเอก)

ในสังคมไทยจึงมีคำสอนหลัก ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยอยู่มาก อาจอยู่ในรูปของสุภาษิต คำพังเพย คำขวัญ คำสอน หรือ หนังสือ เป็นต้น

หนังสือซึ่งมีชื่อมากใช้เป็นหลักคำสอนมาตั้งแต่โบราณคือ **หนังสือสมบัติผู้ดี** ของ เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว. เปีย มาลากุล)

หนังสือยุคปัจจุบันได้แก่ **ธรรมบุญชีวิต** ของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) หรือ **บทเรียนชีวิตจาก คำพ่อ คำแม่** ของ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุตฺเตโช) เป็นต้น

อาจารย์ นิตยา บุญสิงห์ เขียนไว้ในหนังสือ **วัฒนธรรมไทย** อย่างน่าสนใจมากตอนหนึ่งว่า “...ชาติใดก็ตามที่วัฒนธรรมยังไม่สูญสิ้นชาตินั้นก็ยังไม่สูญสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชาติไทยที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่มานานนับพันปีด้วยแล้วยังแสดงให้เห็นความเป็นไทยที่ยั่งยืนอย่างมีเอกราชและมีเอกลักษณ์...” ซึ่งตรงกับที่มีผู้กล่าวไว้ก่อนนี้แล้วว่า “ชาติไทยดำรงความเป็นไทยอยู่ได้ด้วยวัฒนธรรมไทย เมื่อใดสูญเสียวัฒนธรรมไทยเมื่อนั้นจะสูญชาติ” นับเป็นข้อเตือนใจที่สำคัญยิ่งสำหรับคนไทยทั้งหมด

จงเป็นคนไทยที่มีหัวใจไทย อย่าทำตนเป็นไทยหัวใจทาส

รววิทย์ วสินสรากร

บรรณานุกรม

- ชำนาญ มโนรม. **สงครามศาสนา** อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระธรรมปาโมกข์ วัดธาตุทอง วันที่ 30 พฤศจิกายน 2545.
- นิตยา บุญสิงห์. **วัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ, พัฒนาศึกษา, 2546.
- บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด. **วารสารไปรษณียากร**. 35 (9) ; เมษายน 2548.
- บริษัท อักษรโสภณ จำกัด. **สกุลไทย** ปีที่ 51 ฉบับที่ 2633 ประจำวันอังคารที่ 5 เมษายน 2548.
- ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **จุดดวงแก้วแจ่มจรัสวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2534.
- สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับการอนุรักษ์มรดกไทย**. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2532.
- อมรรัตน์ เทพกำปนาท. “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เอกอัครราชูปถัมภ์มรดกวัฒนธรรมไทยและวิศิษฏ์ศิลปิน” **เดลินิวส์** ฉบับวันอังคารที่ 5 เมษายน 2548.